

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 844.

CHICAGO, ILL., 15. NOVEMBRA (November 15th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

Mnogo šuma, veliko vrišča, pa malo treznih glav.

V davnih dobah je bilo človeku kričanje zelo važno orožje. Zverj se je najlažje ubranil, ako je mogel delati šum, s katerim jih je oplasil.

Pri napadanju ali pri obrambi je bilo kričanje najvažnejše opravilo. Stotero divjih glasov je spremljalo navale, stoteri kričavi glasovi napadanih so odgovarjali.

Kadar so v taborih divjakov obhajali kako slavnost, jo je spremljal šum, vik in krik ter ropotanje instrumentov, katere je bil v stanju izumiti.

Tudi današnji divji in napol divji rodovi se poslužujejo kričanja v bojih, pri pogrebih, zakorah in porokah, pri vseh svojih svečanostih, kakor so se ga posluževali naši in njihovi predniki pred dolgimi tisočletji.

Kaj pa mi, civilizirana bitja, civilizirani narodi?

Dan ameriške neodvisnosti (4. julij) se praznuje s šumom in vriščem. Oblasti so imele mnogo truda, predno so ga vsaj nekoliko omejile. Opazujte žogometne igre (baseball); kolikor gledalcev, toliko kričavih glasov. In avdi-jence, ki posečajo "prize fight"! Ako je tisoč gledalcev, čujete tisoč divjakov in divjakinj, ki rjovejo s tisoč divjimi glasovi. Pravi divjaki bi se čudili njihovi umetnosti!

Kaj je v Ameriki volilna kampanja? "Noise, lots of noise!" Po ulicah se pomikajo vozovi, na katerih igrajo godci s hreščječimi instrumenti kričave melodije. Ali pa vidite parado avtomobilov, ki tulijo s svojimi rogovi da gre človeku skozi ušesa; ampak to ni dovolj! Na njih so naloženi ljudje, ki povečavajo tuljenje s piščalkami, rogovi, trobentami in kričanjem. Avtomobili pa so oviti v pobarvane rjuhe, na katerih so napisli: Glasujte za tega in tega kandidata.

V dvorani je shod, oziroma bo šele čez nekaj časa. Pred vhodom se mučijo črnici ali pa belopoltni godci in "igrajo"! Ljudje se ustavljajo, poslušajo "godbo", in če utegnejo, gredo v dvorano. More noise there!

Rešilna armada (Salvation Army) rešuje duše po ulicah? Kako? Z bobni, trobentami, s kričavem petjem, z derviškimi govori!

Naletite na dijake višjih šol in vseučilišč:

Rah! Rah! Rah! Kričanju posvečajo skoro toliko pozornosti kakor sportnim igram.

Agenti mogotcev hujskajo na vojno s kričanjem. To navduši ljudi, ki navdušujejo druge s še hujšim kričanjem. Pride vojna. Ljudje se spremene iz živali v divje zveri. Ko se utrudijo, praznujejo mir s kričanjem in šumom. Miljoni so razgrajali po ameriških mestih dne 11. in 12. nov. 1918, zato ker je zavladal "mir". V evropskih mestih je bilo enako.

Žeganje po naših farah praznujejo (ako še, ne vemo) s streljanjem. Marsikako oko, roka, noga ali pa življenje je bilo izgubljeno na "žeganjih". Pri procesijah na dan sv. Rešnjega telesa se strelja s topovi, topiči in puškami "v večjo čast in slavo božjo". Rodi se prestolonaslednik. Topovi naznanjajo "pomemben" dogodek. Vladarjev rojstni dan se obhaja. Zopet streljanje! V Zedinjene države pride kak odličen gost, recimo kak francoski maršal. Mornarji k topovom, streljajte mu v pozdrav! Grčija užali Italijo. Čez nekaj dni dobi ultimatum: Streljajte z vaših bojnih ladji v pozdrav in v opravičbo užaljeni Italiji. Grški mornarji nabašejo topove in streljajo.

Ozrimo se v bivšo Avstrijo. V Pragi demonstrira češka narodna mladina, kriči in razgraja ter luča kamenje v šipe na nemških poslopih. Nemci delajo enako. V beli Ljubljani se vrši isti proces. V Zvezdi stoji množica, trobojni trakovi ponosno vihrajo na narodnih prsih, v šipe Kazine pa leti kamenje. Nemci v Celju, Mariboru in drugod plačajo na enak način. Italijani v Trstu se tudi postavljajo "za mili svoj narod" in napadajo Slovence. V Zagrebu demonstrira hrvatska narodna mladina in "strmoglavlja" bane.

In shodi. Govornik stopi na oder, pozdravljen s ploskanjem od pristašev in s kričanjem in žvižganjem od nasprotnikov. Včasi lete na oder gnila jajca, včas tudi kaj tršega. Včasi se vname med udeleženci vroča diskuzija in koščeni argumenti padajo na vse strani.

Listajmo po časopisju. Devetdeset odstokov čtiva je tiskan vrišč, kričava propaganda! Monarhisti v Nemčiji kriče, monarhistični na-

cionalisti jih prekašajo, komunisti nočejo zaostajati.

Zakaj vodijo ameriške kapitalistične stranke agitacijo z bobni, s šumom in vriščem? Zakaj demonstracije, čemu kričave propagande, čemu ves ta ogromen direndaj, ki oglušuje svet?

Premalo treznih glav!

Ker ni dovolj mislečih ljudi, vlada v družbi vrišč, "ravs in kavs". Razmere kakoršne so, so odsev ljudi kakoršni so.

Pred davnimi tisočletji je divji človek kričal in tulil v boju in v rajanju. Po tisočletjih razvoja človeka vlada v njemu še vedno kričava natura, instinkti davnih dedov ga imajo še vedno v oblasti.

Misleči ljudje pripovedujejo človeku o družbi bodočnosti, v kateri bo vladal razum in pravičnost. Kričavi človek poslušaj in ugovarja s kričanjem ali pa odobrava s kričanjem. Misli malo ali pa nič. Pridejo okoli drugi, pa ga s kričanjem pritegnejo od mislečega človeka v svoj tabor.

Reci tovarišu, naj prečita ta in ta dober članek. Ne čita! Se mu zdi pretežko. Podaj mu knjigo s pikantno vsebino, daj mu list, v katerem je mnogo kričanja, blatenja, surovih napadov. Da, to je nekaj vredno! In človek čita, ker čtivo, ki ga ima pred seboj, ni "preučeno" in ne "pretežko".

Kateri ljudje so po nazorih mase najimnitnejši in najslavnejši? Iznajditelji? Umetniki? Pisatelji? Ne! Generali, slavni vladarji, sloviti pretepači, legendarni razbojniki, pravični junaki in drugi podobni slavni možje.

Človeštvo kakoršno je danes ni sposobno za boljše družbo in je raditega ne more imeti. Ako ne znaš šteti, ne moreš biti računar. Ako ne poznaš zgodovine, je ne poznaš. Ako nisi čevljar, ne moreš reči, da si čevljar.

Toda če nisi za to ali ono stvar sposoben, se lahko naučiš, da postaneš. Ako današnje kričavo človeštvo s svojimi divjaškimi instinkti ni sposobno ustvariti boljše uredbo nego jo ima, se lahko nauči in pauci.

Za učenje, resno učenje, je treba trezne glave. In to je, kar svet potrebuje. Manj kričavih, pa več treznih glav.

***

1,900 premogarjev ubitih v prvih 9. mesecih tega leta.

Bureau of Mines podaja statistiko o smrtnih nezgodah v premogovnikih, ki izkazuje, da je bilo v prvih devetih mesecih tega leta ubitih pri delu 1,900 premogarjev. Tekom istega časa je bilo v zadnjem letu ubitih 1,234 premogarjev. Kljub tej razliki pravi omenjeni biro, da je število smrtnih ponesrečb letos manjše kot zadnje leto, če se računa na podlagi izkopanega premoga, ki se ga je letos spravilo na površje mnogo več kakor zadnje leto.

Boj proti kapitalizmu.

Kapitalizem ima, kakor po vsem svetu, tudi v Ameriki, celo krdelo nasprotnikov v meščanskih, zlasti v malomeščanskih krogih. Toda pojmovanje kapitalizma je v teh krogih popolnoma napačno. Oni ne razumejo sistema, ampak vidijo le kapitaliste, osebe, in če se bojujejo, se ne bojujejo proti sistemu, temveč proti osebam.

Taki nasprotniki kapitalizma ne pridejo do jedra kapitalizma. Zato tudi ne morejo najti ne prave poti ne pravih sredstev za boj. Ohraniti hočejo kapitalistični sistem, a v njem bi radi premagali kapitaliste. Seveda je to nezmisel.

Zal da ni tako napačno pojmovanje razširjeno le med meščanskimi, ampak tudi med mnogimi delavskimi krogi, prav posebno v Ameriki.

Boj proti kapitalizmu more biti le tedaj uspešen, če se ne vodi proti osebam, temveč proti sistemu.

Posameznemu kapitalistu se ni treba bati ne demokratične, ne republikanske politike. Ni se mu treba bati ne protitrustovih zakonov, ne zakonov za varstvo srednjih slojev.

Postave mu lahko napravijo nekoliko sitnosti — to je vse. Čim jih spozna, najde tudi pot, da se jim izogne. Saj so v Evropi poizkušali z vsemi temi medicinami, davno prej nego so v Ameriki rogovilili bivši Rooseveltovci.

Imeli smo v Evropi zakone, ki so zahtevali, da mora vsakdo doprinesiti dokaz sposobnosti, če hoče izvrševati kakšno obrt ali industrijo.

Čevljarji so se nadejali rešitve, ker bodo na tak način nemogoče velike čevljarske fabrike. Kako bo Rotšild dokazal, da se je izučil čevljarstva?

Krojači so bili prepričani, da vzcete njihova obrt; kajti milijonar se ni nikoli učil krojiti hlače in suknje.

Ključavničarji so bili na konju, oni so imeli svoja mojstrska pisma, katerih niso mogli pokazati velekapitalisti.

Čevljarji in krojači, ključavničarji in mizarji, tesarji in kovači so se urezali, kapitalisti pa so si smejali v pest. Kupili so si "sposobne ljudi", kakor se kupuje surovina; oni so predlagali oblastem svoja mojstrska pisma, svoja dokazila, vodili so tovarne, — dobiček, kar je glavno, je pa vendar spravljal "nesposobni" kapitalist.

Vsa mogoča sredstva so iskali, da bi preprečili uničevanje male obrti. In niso ga mogli preprečiti, četudi so zgodaj vstali.

Amerika ni na drugi zemlji, dasi je med njo in Evropo precejšnja luža. Tisti gospodarski zakoni, ki veljajo tam, veljajo tudi tukaj. In nobena sila jih ne odpravi.

Kapitalizem se razvija, se mora razvijati in se bo razvijal do svojega najvišjega vrhunca.

Razvoj kapitalizma se ne more preprečiti. Ako se mu pomeče nekoliko polen pred noge, ne pomeni to prav nič. Čez take malenkosti ne drbunkne zgodovinski velikan.

Vendar bo moral tudi kapitalizem umreti kakor vse, kar je rojeno in vse, kar živi. In njegov padec se lahko pospeši. Toda ne z bojem proti posameznim kapitalistom, ampak z bojem proti kapitalističnemu sistemu.

Padec kapitalizma je mogoč le tedaj, ako je popolnoma pripravljena tista organizacija družbe, ki ga mora nadomestiti.

Na velikem kosu zemlje raste sam plevel bujno, veselo. Ali se ne boste norčevali sami na sebe, če pojedete pulit vsako ljuliko posebej? Če boste po dolgem, težkem trudu opleli vso njivo in ste prišli s svojim napornim delom do drugega konca, lahko začnete iznova na prvem kraju, ker je medtem plevel zopet pognal iz zastalnih korenin in je veter nanesel novega semenja.

Zdravi razum nam pravi, da je treba preobraziti tla. Preorali bomo vso zemljo, da uničimo korenine in posejali bomo žita, da ne bo škodljivo seme našlo prostora in da bo nova koristna rastlina lahko vodila boj proti ostanam plevla.

Tudi človeški družbi je treba prirediti tla, da se bo na njih lahko uspešno razvijala.

Podlage je treba, potem ne bo strahu za stavbo. Ali brez fundamentov ni nobena zgradba nič vredna.

Edini resnični nasprotnik kapitalizma je socializem, ki se bojuje proti njegovemu sistemu in ki vodi boj sistematično. Edini razred ki more izvršiti ta boj, je delavski razred.

Delavstva se kapitalizem ne more iznebiti. Njegove roke in njegove glave so mu potrebne kakor mašine, premog, ruda, bombaž itd. Vse male mojstre lahko uniči do zadnjega. Če ne bi bilo to uničevalno delo tako enostavno, da se mora prejalislej popolnoma izvršiti, se ne bi kapitalizem ustrašil niti najbolj nasilnih udarcev proti srednjim stanovom. Kjer zahtevajo njegovi interesi, je kapitalizem vedno brutalen do skrajnosti. Spomnimo se na Ludlow, na Calumet itd.

Ali kapitalizmu ni treba takega napora, kakaj s svojim naravnim razvojem popolnoma naravno uničuje svojo malo konkurenco, ki ga večinoma že sedaj komaj toliko boli kolikor olona, če ga piči muha.

Kdo naj se bojuje za srednje sloje proti kapitalizmu kadar so popolnoma oslavljeni kadar so celo uničeni?

Ali delavstvo se ne more uničiti. Delavstvo ostane, dokler je potrebno človeško delo.

Zato je delavski razred tisti ki je poklican, da vodi in izvrši boj proti kapitalizmu.

Delavski razred pa je tudi tisti, ki mora prejalislej, če ne s pomočjo izobrazbe, agitaci-

je, pa vsled bridkih izkušenj, spoznati, da je zanj svoboda v kapitalističnem sistemu nemogoča. V njem mora dozoreti prepričanje, da je za njegovo osvoboditev in rešitev neizogibno strmoglavljenje kapitalističnega sistema in njegova nadomestitev s socialistično družbo.

Kdor je resničen nasprotnik kapitalizma, ima torej le eno pot. Pridružiti se mora socialistični stranki, pomagati ji mora v njenem boju, sodelovati mora pri pripravljanju nove družbe, v kateri bodo mogoče enake pravice.

To je edina pot; druge ni.

***

Hearstovo bogastvo.

William Randolph Hearst, lastnik številnih dnevnikov in mesečnikov, je priznal, da znaša njegovo osebno premoženje nad petindvajset milijonov dolarjev. V resnici je njegovo premoženje precej večje. Ker kupuje in ustanavlja nove liste, išče posojilo v obliki bondov, za katere polaga kot garancije svoje premoženje v gori omenjeni vsoti.

Hearst se rad hlini kot velik prijatelj delavstva in navidezno nastopa kot velik gromovnik proti denarni plutokraciji.

Hearstove dnevnike se najbolje označi z "revolver-žurnalizmom". Skandali so mu zelo priljubljeno gradivo, katere razklada na dolgo in široko čitateljem svojega časopisja. Nekateri imenujejo Hearstove liste "scandal papers" in ne po krivici. Dasi se ponaša, da prinaša v svojih listih mnogo dobrega čtiva, ga s slabim vsega obsenči.

Med konservativnimi unijami ima Hearstovo časopisje mnogo prijateljev in zagovornikov, kar ni delavskim interesom prav nič v korist.

S svojimi milijoni si je Hearst ustvaril verigo dnevnikov po vseh krajih. Zed. držav, ki delajo "javno mnenje" Hearstu in njegovi kliki v prilog. Ogromna večina čitateljev njegovega šunda pa se tega ne zaveda, in to je slabo — za čitatelje.

***

Članstvo socialistične stranke narašča.

Meseca oktobra je imela socialistična stranka 16,000 članov, kar je velik napredek od zadnje konvencije, ki se je vršila v pričetku meseca maja v New Yorku. Izmed federacij, ki pripadajo k socialistični stranki, je najjačja finska, ki je v tej kampanji za pridobivanje novih članov narasla na pet tisoč članov. J. S. Z. izkazuje v oktoberskem poročilu o razpečanih znamkah 779 članov in članic.

Dasi je število članstva za ameriške razmere majhno, je vpliv socialistične stranke med delavstvom danes večji kakor je bil takrat, ko je imela 100,000 članov. Ameriška socialistična stranka se danes utrjuje med ameriškim delavstvom, in to ji daje tisti vpliv, ki ga prej ni imela. Z raznimi kampanjami tekom tega in prihodnjega leta bomo zgradili socialistični stranki aparat, ki ji bo omogočil v vseh krajih funkci-

onirati kot stranka. Sedaj ima mnogo simpatičarjev, pa premalo članov, da bi vršili organizatorično in agitatorično delo. Vse naše energije moramo torej vpsliti v smeri za pojačanje stranke s tem, da ji gradimo nove postojanke in utrjujemo stare ter širimo socialistično časopisje.

***

Nekaj številčk o potresni katastrofi na Japonskem.

Prve dneve v septembru, ko je Japonsko zadela ena najhujših potresnih katastrof v novejši zgodovini, se ni moglo dognati približno točno število smrtno ponesrečenih in koliko znaša materialna škoda. Natančnih podatkov pa še sedaj ni in jih ne bo nikdar mogoče dognati.

Na podlagi novejših preiskav se računa, da je izgubilo življenje pod razvalinami, ognju in v vodi ki je poplavlila nekaj časa po potresu nekatere obrežne kraje, nad 300,000 oseb, med temi skoro polovico v Jokohami. Japonske oblasti skušajo znižati število mrtvih s tem, da jih prištevajo med pogrešane. One trdijo, da se je mnogim posrečilo v dnevih potresa, požara in povodnji pobegniti v druge kraje. Gotovo pa je, da je potres zahteval najmanj okoli tri sto tisoč žrtev.

Pred potresom je imela Jokohama nad pol miliona prebivalcev. Tam kjer je bilo pred prvim septembrom procvitajoče mesto Jokohama, je danes eno ogromno pogorišče, kar pa je v mestu ostalo stanovnikov, žive v šotorih in barakah.

Glavno mesto Tokio je imelo pred potresom nad 2,500,000 prebivalcev. Uradne številke pravijo, da je bilo v Tokiju 30,000 mrtvih, 230,000 oseb pa se "pogreša". Mesto je danes večinoma razvalina in prebivalstvo se je zmanjšalo za več ko polovico.

Jokosuka je imela pred 1. septembrom nad 100,000 prebivalcev. Mesto je sedaj razdejano. Po potresnih sunkih se je kmalu pričel požar, ki je dosegel tudi velikanske zaloge kurivnega olja. Kotli so eksplodirali in goreče olje se je razlilo po ulicah. Potem so mesto poplavlili še morski valovi; okoli 50,000 ljudi je našlo smrt v morju gorečega olja, pod ruševinami in v vodi.

Materialna škoda, povzročena vsled potresa in ognja, znaša po najnovejših poročilih okoli 12,000,000,000 jenov (\$6,000,000,000). Zavarovalnica pa znaša samo 2,300,000,000 jenov (\$1,150,000,000), ki pa niti te ne bo mogoče v kratkem času vse dobiti, ker se zavarovalnice izgovarjajo, da nimajo kritja za tako visoke vsote. Vendar pa se bo našel izhod, da bodo zavarovalnice izplačale obveznosti.

Ameriški Rdeči križ je nabral v pomoč po potresu prizadetemu prebivalstvu na Japonskem \$10,448,702. Za to vsoto je poslal na Japonsko živila, obleke, zdravila, in ob enem je poslal število zdravnikov in bolniških strežnic. Tudi druge države so priskočile na pomoč, toda nobena v toliki meri kakor Zed. države, ker ne razpolaga nobena s toliki bogastvi.

LEONID ANDREJEV:

POVEST O SEDMIH OBEŠENIH

Prevel JOSIP VIDMAR.

(Nadaljevanje.)

— No še! — prosi milo. In še prihajajo. Sklanjajo se nadnjo, okrožajo jo v prozornem oblaku in jo nesó navzgor, tja, kjer plavajo seleče se ptice in kriče kakor glasniki. Na desno na levo, navzgor in navzdol — kriče kakor glasniki. Zovejo, razglašajo in oznanjajo o svojem poletu. Široko razmahujejo s krili in tema jih nosi, kot jih nosi tudi svetloba; in na izbočenih grudih, ki režejo zrak, odseva od spodaj modrikast sijaj mesta. Vedno bolj enakomerno bije srce, vedno bolj mirno in tiho je Musjino dihanje. Zaspava. Obraz je utrujen in bled; pod očmi ima kroge in deviške, shujšane roke so tako tenke, — na ustih pa igra smehljaj. Jutri, ko bo vahaljo solnce, se bo spačil ta deviški obraz v nečloveško režanje, kri bo gosto zalila možgane in osteklenele oči zlezejo iz jamic, — danes pa spi tiho in se smehlja v veliki nesmrtnosti svoji.

Musja je zaspala.

V trdnjavi pa se vrši posebno življenje, gluho in bdeče, slepo in videče, kakor sam večni nemir. Nekje hodijo... Nekje šepčejo. Nekje je zažvenketala puška. Mislil bi, da je kriknil nekdo. Mogoče pa ni nikdo kriknil — samo tišina te vara.

Glej, neslišno se je odprlo okence v vratih — v temi se je pokazal temen, brkat obraz. Dolgo in začudeno buli z očmi v Musjo — in izgine neslišno kot se pojavi.

Zvoni ura in poje — dolgo, mučno. Kakor da trudno leze o polnoči na visoko goro in vedno težja in napornejša je pot. Utrga se, drsi, leti navzdol — stoka, — in zopet se muči in leze na svojo črno višino.

Nekje hodijo. Nekje šepčejo. In že vpregajo konje v črne vozove brez svetilk.

8. Smrt in življenje, oboje je.

Sergej Golovin ni nikdar mislil na smrt, ker je bila zanj nekaj brezpomembnega in nekaj, kar se njega sploh ne tiče. Bil je krepak, zdrav, vesel mladenič, obdarjen s tisto jasno in mirno življensko radostjo, vsled katere izgine vsaka slaba in življenju škodljiva misel ali čustvo hitro in brez sledu v organizmu. Kot so se mu hitro celile rane, če se je ubodel ali urezal, ravno tako je slabelo vse, kar je obteževalo in ranilo dušo, in ga zapuščalo. In v vsako delo in celo v vsako zabavo, n. pr.: fotografiranje, kolo, ali v pripravo na atentat, je utisnil isto mirno in radostno resnost: vse je veselo v življenju, vse je vedno, vse je treba napraviti dobro.

In res je vse napravil dobro: izborno je znal upravljati jadro, dobro je streljal z revolverjem; bil je krepak v prijateljstvu in v ljubezni in fantastično veroval v "častno besedo". Njegovi se norčevali — če mu da špijon ali detektivski gobec častno besedo, da ni detektiv, bi mu Sergej verjel in bi mu prijateljsko stisnil roko. Samo eno napako je imel: bil je prepričan, da dobro poje, dasi ni imel popolnoma nič posluha, in celo revolucionarske pesmi je pel grozno in napačno. In če so se mu smejali, je bil razžaljen.

— Ali ste vi osli, ali sem pa jaz — je govoril resno in užaljeno. Vsi so ravno tako resno pritrjevali:

— Ti si osel, saj se ti po glasu pozna.

Toda za ta nedostatek so ga celo bolj ljublili, kakor za njegove vrline. Pri dobrih ljudeh se to često opaža.

Smrti se ni bal prav nič in sploh ni mislil nanjo, tako da je ono usodepolno jutro, predno so odšli iz stanovanja Tanje Kovalčuk, samo on zajtrkoval s tekom, kakor se spodobi: popil je dva kozarca čaja, napol razredčenega z mlekom, in pojedel celo štruco za pet kopejk. Nato je žalostno pogledal Vernerjev nedotaknjeni kruh in dejal:

— Zakaj ne ješ? Jej, treba se je okrepiti.

— Ne da se mi.

— No, potem ga snem jaz. Dobro?

— Ampak tek pa imaš, Sirjoža.

Mesto odgovora je zapel Sergej s polnimi ustmi kruha zamolklo in napačno:

— Vihre sovražne vijo se nad nami . . . (Ruška revolucionarna pesem.)

Ko so jih zaprli, je postal žalosten; slabo smo napravili, brez uspeha, toda pomislil je: "sedaj nas čaka nekaj drugega, kar moramo dobro napraviti — umreti," in se je razveselil. In čudno, drugo jutro je začel vežbati gimnastične vaje po nenavadno racionalnem sistemu, ki mu je zelo ugajal. Sestavil ga je neki Nemeč Mueller. Slekkel se je do nagega in je natančno predelal vseh osemnajst predpisanih vaj. Vojak, ki ga je opazoval, se je silno vznemirjal in čutil. In to, da ga vojak opazuje in se očitvno čudi, mu je bilo prijetno, ker je s tem propagiral na Muellerjev sistem; in dasi je vedel, da ne dobi odgovora, je vseeno dejal nepremičnemu očesu v okencu:

— Zelo krepí človeka, bratec! To je bilo treba vpeljati pri vas v polku, — je kriknil prepričevalno in krotko, da bi ne prestrašil soldata. Sili slutiti ni, da ga smatra vojak enostavno za lažnega.

Strah pred smrtjo se je začel pri njem pojavljati polagoma in nekako sunkoma: kot da bi ga nekdo na vso moč od spodaj sunil s pestjo v srce. Obučitek je bil bolj podoben bolečini kot pa strahu. Potem se izgubi — in čez par ur se pojavi na novo; in vsako pot je silnejši in dalj časa traja. In že se začenja oblikovati

v motne obrise nekakšnega velikega, neznosnega strahu.

"Menda se vendar ne bojim?" — je pomislil Sergej začudeno. — "Še te neumnosti se je manjkalo."

Ni se bal on, balo se je njegovo krepko, silno telo, ki ga ni mogel prevarati z gimnastiko Nemca Muellerja, ne z umivanjem s hladno vodo. In čim bolj krepko in bolj sveže je postajalo od hladne vode, tem ostrejši in neznosnejši so postajali občutki trenutnega strahu. In ravno ob istem času, ko je prej navadno občutil poseben naliiv življenske radosti in sile, zjutraj po krepkem spanju in gimnastiki, — se je sedaj pojavljal ta ostri, nekako tuji strah. Zapazil je to in pomislil je:

"Neumno delaš, brat Sergej. Oslabiti ga je treba, da bo lažje umrlo, ne pa krepčati. Neumno je to!"

In pustil je gimnastiko in umivanje. Da pa bi stvar pojasnil vojaku, mu je kriknil:

— Ne misli, da sem zavrgel. Stvar je dobra. Samo ne za tistega, ki ga bodo obesili; za vse druge je pa dobra.

In res mu je postalo nekako lažje. Da bi še bolj oslabil, je sklenil manj jesti. Toda vkljub temu, da mu je manjkalo svežega zraka in gimnastike, je imel dober tek in bilo mu težko urediti to zadevo. Vedno je pojedel vse, kar so mu prinesli. Tedaj je začel tako-le: še predno je začel jesti je izlil polovico v vedro; tudi to je nekako pomagalo: pojavila se je topa zaspčnost, utrujenost.

— Jaz ti bom že pokazal! — je grozil telesu, obenem pa je žalostno in nežno gladil z roko vele, oslabele mišice.

Toda kmalu se je telo privadilo tudi tega režima in strah pred smrtjo se je pojavljal znova — res, da ni bil tako oster, tako ognjen, zato pa je bil bolj zoprni, do bluvanja gnusen. "To je radi tega, ker tako dolgo zavlačujejo," — je pomislil Sergej — "dobro bi bilo, če bi mogel prespati ves ta čas do kazni." In trudil se je, da bi spal kolikor mogoče veliko. V početku se mu je posrečilo, potem pa sploh ni mogel spati, mogoče zato, ker je prej spal preveč, ali pa bogve zakaj. In v teh nočeh brez spanja so mu prihajale bistre, ostre misli, z njimi žalost zaradi izgubljenega življenja.

"Kaj se mar bojim tega vraga?" — je mislil o smrti. — "Samo življenja mi je žal. Izborna stvar je življenje, pa naj govore pesimisti, kar hočejo. Kako bi neki bilo, če bi obesili pesimista? Škoda življenja, zelo škoda. In zakaj mi je zrasla brada? Prej ni rasla, ne in ne, zdaj pa kar naenkrat. Zakaj neki?"

Žalostno je majal z glavo in je globoko težko vzdihoval. Molk — dolg, globok vzdih, zopet kratek molk — in zopet še bolj dolg, težak vzdih.

Tako je bilo do obsodbe in do poslednjega,

strašnega svidenja s starši. Ko se je tedaj zbudil v celici z jasno zavestjo, da je v življenju vse končano, da mu je ostalo le še nekaj samotnega pričakovanja in — smrt, mu je postalo nekako čudno. Kakor da so ga čisto ogolili, nekako nenavadno ogolili — ne, da so mu sklekli samo obleko, temveč kot da so odrli od njega solnce, zrak, šum in luč, dejanja in besede. Smrt še ni nastopila, toda tudi življenja ni več, nastalo je nekaj novega, osupljivo nerazumljivega, nekaj popolnoma brez zmisla, obenem pa nekaj, kar ima tako globok, tajinstven in nečloveški zmisel, da ga ni mogoče razjasniti.

— Ti, hudič ti! — se je mučno začudil Sergjej. — Kaj pa je to? Kje pa sem vendar? Jaz . . . Kakšen pa sem?

Pazljivo, z zanimanjem, se je ogledal vsega, od velikih arestantskih copat, pa do prs, na katerih se je šopirila halja. Razširil je roke, stopil po celici in se ogledoval kakor ženska v novi obleki, ki ji je predolga. Obrnil je glavo — obrača se. In ta-le, nekoliko strašni nekaj, je on, Sergej Golovin, in tega — ne bo več.

In vse še mu je zazdelo čudno.

Poskusil je hoditi po celici — čudno, da hodi. Poskusil je sedeti — čudno, da sedi. Poskusil je piti vodo — čudno, da pije, požira, da drži vrček, da ima prste in da ti prsti trepečejo. Obrnil se je, zakašljaval in pomislil pri tem: "kako je to čudno — kašljam."

"Kaj blaznim, ali kaj? — je pomislil Sergjej in mrzel pot ga je obli. — "Še tega se mi je manjkalo, hudič jih vzemi!"

Podrgnil se je z roko po čelu, toda tudi to se mu je zdelo čudno. In tedaj je zamrl na cele ure nepremično, brez dihanja. Dušil je vsako misel, zadrževal je glasno dihanje, izogibal se vsakega premikanja — kajti vsaka misel je bila blaznost, vsaka kretnja je bila blaznost. Čas se je jenjal, kot da se je prelil v prozorno, brezračno prostranstvo, — v ogromen trg, na katerem je združeno vse: zemlja, življenje in ljudje; in vse to je videti z enim samim pogledom, vse do samega konca, do zagonetnega prepada — smrti. In ni ga mučilo to, da vidi smrt, temveč, da vidi obenem življenje in smrt. Bogoskrunska roka je odgrnila zaveso, ki je izdavnja zagrinjala tajno življenje in tajno smrti in smrt in življenje sta izgubila svojo skrivnost, toda tudi razumljiva nista postala, kakor ni razumljiva resnica, napisana v tujem jeziku. V njegovih človeških možganih ni bilo takih pojmov in ne takih besed v njegovem človeškem jeziku, ki bi mogle izraziti to, kar je videl. In besede: "strah me je," — so samo zato zvenele v njem, ker ni bilo druge besede, ker ni bilo in ni moglo biti pojma, ki bi odgovarjal temu novemu, nečloveškemu stanju. Isto bi doživljal človek, ki bi ostal v mejah človeškega razumevanja, čustva in skušnje, pa bi naenkrat ugledal samega Boga — videl bi ga in ga ne bi razumel,

čeprav bi vedel, da gleda Boga. In zdrnil bi se v neznanih mukah neznanega nerazumevanja.

— Tu imaš tvojega Muellerja! — je spregovoril naenkrat glasno in nenavadno prepričevalno in zmajal z glavo. Nenadoma pa se je izvršil v njem nepričakovan preobrat čustva, kakršne je tako sposobno človeško srce, — zasmejal se je veselo in iskreno. — Ah, ti Mueller! Ah, ti moj mili Mueller! Ah, ti moj prekrasni Nемеc! In vendar imaš prav ti, Mueller, jaz pa sem osel, brat Mueller.

(Dalje prihodnjič.)

Razdor v norvežki komunistični stranki.

V norvežki delavski stranki, pridružena moskovski internacionali, traja že precej časa boj, ki je dovel do razdora. Ena skupina v stranki se bori proti diktatom iz Moskve in vztraja na stališču, da mora eksekutiva moskovske internacionale pustiti norvežki delavski (komunistični) stranki v vseh notranjih vprašanjih proste roke, medtem ko druga skupina vztraja na načelu discipline in zahteva, da morajo biti odloki eksekutive tretje internacionale obvezni tudi za norveško stranko. Prva skupina je dobivala več in več pristašev in pričela voditi svojo politiko neoziraje na odbor kominterne. Slednja je posegla vmes in zahtevala, da se morajo njeni odloki izvajati. Zadeva je prišla v kritičen stadij in bila predložena kongresu norveške stranke, ki se je vršil prve dneve novembra v Kristijaniji. Skupina, ki je proti diktatom kominterne je dobila na kongresu večino, nakar je manjšina, ki zahtevala, da se stranka pokori moskovskim odlokom, odšla iz dvorane. Število glasov je bilo 169 proti 161. Tramael, vodja večine, je v svojem govoru pred glasovanjem dejal, da je norveška stranka najvišja instanca v odločanju notranje taktike in ne bo sprejemala diktatov od zunaj. Neko poročilo iz Kristijanije se glasi, da se bo večina norveške delavske stranke reorganizirala v novo komunistično stranko, ki bo neodvisna od moskovske internacionale, toda si bo obdržala komunističen program. Manjšina pa bo ustanovila novo komunistično stranko in ostala pridružena kominterni. Norveška delavska stranka je bila razun bolgarske edina večinska delavska stranka v Evropi, ki je pripadala moskovski internacionali. Ker se je upor v Bolgariji ponesrečil, je Cankova vlada zatrla komunistično stranko z brutalno silo, norveška stranka pa se je razbila radi notranjih bojov. Na prej omenjenem zboru norveške delavske stranke so bili navzoči tudi zastopniki moskovske internacionale, katerim se pa ni posrečilo napraviti sporazuma.

Municipalne volitve v Angliji.

V začetku novembra so se vršile v Angliji občinske volitve. Socialisti in delavska stranka v splošnem je pri teh volitvah dosegla velike uspehe, kar je znamenje, da prehaja politična moč v Angliji bolj in bolj v delavske roke. Liberalci in konservativci so izgubili mnogo občin.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

O programu prireditve kluba št. 27, J. S. Z.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 4. novembra je priredil socialistični klub št. 27, JSZ. veselico, na kateri so imeli tudi koncertne točke in govor Charlesa Pogoreleca.

Prva točka programa je bila "Marseljeza", ki jo je igral orkester pod vodstvom g. Ivanuša. Zatem je nastopil moški zbor Zarje s pesmijo "Rdeči prapor". Ivan Steblaj je deklamiral "Glas delavca". Deklamacija je dobro izvršil. Sledil mu je naš priljubljeni tenorist Louis Belly s solosplovom "Vprašanja" (komponiral Ivan Zorman). Žel je tak aplavz, da je moral še enkrat nastopiti in nam zapel arijo iz neke italijanske opere. Za njim je nastopil "Slovenski trio" in igral na piano, vijolino in čelo. Tudi oni so mojstersko izvedli svoje točke. Nastopil je še mešan zbor Zarje s krasno pesmijo "Opomin k petju." Burno ploskanje, ki je sledilo tej pesmi, je ponovno dokazalo, kako priljubljen je zbor Zarja.

Nato je bil predstavljen sodrug Chas. Pogorelec, tajnik J. S. Z., ki nam je v eno uro trajajočem govoru s krepko besedo opisal, zakaj se mora delavstvo organizirati na političnem in industrialnem polju. Ameriške delavske unije so danes večinoma organizirane po strokah, toda radi tega jih zavednim delavcem ni treba zametavati, ampak delati v njih, da pridobijo večino za svoj program in za reorganiziranje njih po industrijah. Naševal je razne boje, ki jih je ameriško delavstvo vojevalo dosedaj in kar je do danes doseglo, je uspeh teh bojev. Delavstvo pa v ogromni večini zanemarja politično organizacijo, in radi te svoje neodpušljive napake izgublja tudi bitke na industrialnem polju, ker je ves politični in sodni aparat v rokah sovražnikov delavskega razreda. Kar delavstvo potem kake stavke pridobi, se velikokrat dogodi, da pozeje pridobitve v gotovih okoliščinah izgubi, in to samo zato, ker imajo politično moč in časopisje v rokah naši nasprotniki. Naloga delavstva torej je, da združi svoje moči v socialistični stranki in širi svoje časopisje. Govornik je nadalje povdarjal, da mora delavstvo vedeti ne samo kaj noče, ampak tudi kaj hoče! Da bo vedelo to, se mora učiti. Priliko, da se pouči o delavskem gibanju, o ekonomskih problemih in socialnih vprašanjih, pa mu nudijo socialistične vzgojevalne institucije, socialistične politične in druge organizacije in socialistična literatura in časopisje.

Izvajal je, da je brezmiselno izrekati bombastične grožnje, ako nimajo tisti, ki jih izrekajo, tudi moči, da jih uveljavijo. Delavska organizacija se mora najprej vprašati, kolikšno moč reprezentira, kakšna je ta moč, kakšne so sile nasprotnika in na podlagi tega si določi taktiko. Ako nimam moči dobiti to kar hočeš, ali vsega kar hočeš, boš delal, da boš dobil koliko moči in pri tem gradil svojo moč, da boš končno izvedel ves svoj program. To je zdrava taktika delavske organizacije, in po teh se ravnaajo socialistične stranke. V bojih ne gre vse gladko in tudi brez napak ne. Izkušeni, pridobljeni v bojih, mora delavstvo črpati nauke za bodoče boje in iz storjenih napak se uči

spoznavati, kako ne sme delati ako noče ponavljati prejšnjih napak. Pozival je navzoče, naj se pridruži socialističnemu klubu in čitajo socialistične liste, knjige in brošure. Moč delavske organizacije namreč ne obstoji samo v številu članov, ampak v izobrazbi teh članov. Ne samo v slogi, ampak tudi v znanju je moč!

Udeleženci, katerih je bilo okoli dve sto, so pazljivo sledili izvajanjem govornika. Da so jim šle njegove besede k srcu, so pokazali ob zaključku govora.

Na tej priredbi se je prodalo tudi precej literature.

Po izčrpanem programu se je razvila prosta zabava, ki je trajala do polnoči. Program, kakor je bil razvrščen na tej priredbi, je udeležencem ugajal. Akoravno je bilo slabo vreme, in četudi so priredbe raznih organizacij v tem letnem času zelo pogoste, so naši simpatičarji prišli v naš krog in se ob koncu priredbe zadovoljni razšli.

Tovariši delavci, ne pozabite, da ne bi mogli aranžirati te priredbe brez organizacije. Ako se ji pridružite še vi, homo z vašo pomočjo v stanju vršiti v bodoče še več dela za našo stvar, ki je tudi vaša. — *Joseph Jauch.*

Delavstvu v Bon Airu, Pa.

BON AIR, PA. — Zavednemu delavcu ne zadostuje, da je le član politične organizacije. Od njega se pričakuje več. On dela in agitira med svojimi nezavednimi tovariši, da jih pridobi in vzgoji za dobre člane. Naj bo program organizacije še tako lep in dovršen, izvesti ga ni mogoče, ako je njeno članstvo nezrelo in nezavedno.

Slovinci imamo tukaj socialistični klub, kjer se lahko izobražujemo in poučujemo. V vanj vabimo rojake, da nam pomagajo pri našem delu za osvoboditev delavstva. Seje kluba se vrše vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 3. popoldne v Slovenskem domu na Bon Airu. Prihodnja seja bo 18. nov., na katero so vabljeni vsi, ki se zanimajo za organizacijo in širjenje našega časopisja. — *Peter Bukovec.*

Slovenskemu občinstvu v Waukeganu, N. Chicagi in okolici.

WAUKEGAN, ILL. — Prihodnjo nedeljo (dne 18. nov.) vprizori socialistični klub št. 45, JSZ. slovito Gorkijevo dramsko delo "Na dnu". Prireditelj se bo vršila v Slov. nar. domu. Pričetek igre ob 2. popoldne. Vstopnina v predprodaji 40c, pri vratih 45c, vstopnina za otroke do 16. leta 10c. Po igri bo plesna zabava v spodnji dvorani Doma.

Člani kluba in njegovi prijatelji ter prijateljice se trudijo izvesti to prireditev tako, da bodo zadovoljili vsakega udeleženca. Vstopnina je nizka, če se pomisli, koliko truda zahteva vprizoritev tako težke igre. Zadovoljni pa homo, ako naše občinstvo napolni dvorano, kajti to nam bo v zadoščenje, da naš trud ni bil zaman.

Pričakujemo, da pridejo na to predstavo tudi naši prijatelji iz Kenoshe, Racine, Milwaukee, Chicage in drugih okoliških krajev. — *Član kluba.*

Članstvu kluba št. 1.

CHICAGO, ILL. — V petek 16. nov. se vrši redna seja kluba št. 1. Udeležite se je polnoštevilno. Na zadnji seji je bilo navzočih nad štirideset sodrugov in sodruginj. Prodanih je bilo 71 članskih znamk. Zavzemimo se v sedanji kampanji za pridobivanje novih članov soc. stranki, da bo tudi naš klub hitreje napredoval v številu članstva. Poseben odbor kluba ima nalogo voditi to kampanjo. Ampak v nji moramo biti aktivni vsi, ne samo odbor. V zimskih mesecih bo klub obdrževal predavanja in diskuzije. Skrbite, da bodo dobro posečane. Dne 16. decembra priredi dramski odsek kluba igró "Za pravdo in srce". Vstopnice se dobe pri tajniku in članih ter članicah kluba. Kdor jih še nima, naj jih dobi. Napolnili smo dvorano pri naših dosedanjih priredbah, in napolnili jo bomo tudi dne 16. decembra, ako vsi člani in članice kluba store svojo dolžnost.—*Tajnik.*

Izid volitev v Clevelandu.

CLEVELAND, O. — Dne 6. nov. smo imeli prve občinske volitve, ki so se vršile na podlagi proporcionalnega sistema. Republikanska stranka bo imela v bodočem občinskem svetu večino.

Socialisti so postavili kandidata v 1. in 2. okraju. V prvem je kandidiral sodrug Willert, ki je dobil 857 glasov, v drugem pa sodrug Martinek, ki je dobil 913 glasov. Hacker, kandidat Workers' Party, je dobil v prvem distriktu 140 glasov ali 717 glasov manj kakor socialistični kandidat. Severino, drugi kandidat W. P., je dobil 312 glasov, Jacob Heinrich, tretji, pa 129 glasov. Frank Kalčič, kandidat eselpistov, je dobil 34 glasov. V tretjem distriktu je dobil neodvisen kandidat Slovenec Zupnik 377 glasov.

En socialistični kandidat je dobil več glasov, kakor štirje kandidatje dveh drugih delavskih strank skupaj.

Socialistična organizacija v Clevelandu je šibka in ni mogla v tej kampanji voditi mnogo agitacije, niti ni postavila kandidatov v vseh okrajih. Iz rezultatov pa je razvidno, da je sentiment za socialistično stranko dober, katerega pa se ne more izkoristiti, če ni jake organizacije, ki bi vodila agitacijo in jo financirala.

Po dolgem času je prišla tudi Workers' Party na dan s par kandidati, ki so dobili le neznatno število glasov kljub bombastičnemu grmenju, ki ga vprizarjajo zadnja leta. Chas. Ruthenberg je s svojo taktiko v Clevelandu dosegel, da je delavstvo brez jake politične organizacije. Ustvariti je hotel nekaj boljšega in bolj "radikalnega" kot je socialistična stranka, v resnici pa ni ustvaril ničesar, pač pa je v nekaterih krajih uspel oslabiti socialistično stranko.

LISTU V PODPORO.

Jacob Tomšič, Weege, O.	\$ 1.00
Anton Mavrič, Canonsburg, Pa.	.25
Paul Chesnik, Toronto, O.	1.00
P. Zmerzlikar, Scofield, Utah.	3.90
Mike Primožič, Library, Pa.	.60
Frank Gorenc, Library, Pa.	.50

Skupaj . . . . . \$ 7.25
Prejšnji izkaz 325.00

Skupaj \$332.25

IZ UPRAVNIŠTVA.

Ena izmed glavnih nalog socialističnega časopisa je, da navaja delavce misliti in jim kazati potrebe politične organizacije in delavske solidarnosti.

Kadar Proletarec razpravlja o delavskih vprašanjih, si ne domišljeje, da je nezmotljiv. Proletarec ni nikak prerok; Proletarec je glasilo članov politične organizacije, da jih vodi in vzgaja — naloga, katero opravlja teden za tednom.

Da je Proletarec zvest svoji nalogi, nam pričajo pisma naročnikov, ki cenijo vrednost socialistične vzgoje. John Marolt z W. Mineral, Kans., nam piše: "Naročen sem na Proletarca že nad 12 let. Ves ta čas ga zvesto čitam in priznati moram, da sem se iz nje mnogo naučil. Postal mi je priljubljena duševna hrana."

Sheboygan, Wis., se lahko po pravici ponaša, da stoji v prvih vrstah glede števila naročnikov. Iz pisma, ki jih prejemamo od tamkajšnjih sodrugov, veje duh vztrajnosti in navdušenja. "Ker vidim, da je polje razširjenosti lista veliko, sem tudi jaz pripravljen prevzeti zastopništvo Proletarca. Upanje imam, da bomo list tukaj še bolj razširili, kakor je sedaj. Četudi ljudje branijo tistega, kar najbolj potrebujejo, nas to ne sme strašiti. Bojevati moramo naš boj, da nam čimprej zasije solnce svobodnejše in boljše družbe." To so besede sodruga Anton Debevca, novega zastopnika Proletarca za Sheboygan, Wis.

Kaj pa drugod? — Ako ste uverjeni, da vam je Proletarec potreben, razširjajte ga! Ne pozabite: Proletarec bo vršil svojo nalogo veliko uspešneje, ako bo krog njegovih čitateljev večji in širši.

***

Tisti, ki se izgovarjajo, da je težko agitirati za socialistični list, naj pomnijo, da je težko agitirati za vsako dobro stvar. Otroci sili v luže in blato, dasi to zanj ni dobro. Ko pride k pameti, zna sam razločevati med snago in umazanostjo. Neveden človek ne zna pojmiti kaj je dobro in kaj je slabo čtivo, pa posega po slabem. Tisti, katerim je samo za denar, negujejo te instinkte v nevednih ljudeh s tem, da jim nudijo vsakojako slabo čtivo. Naloga socialistov pa je širiti ta spoznanja, in to je težko delo. Ko bi bilo lahko, bi imeli že socialistično družbo, ne pa družbo blata in nesnage.

***

Sodruginja Tauchar je v začetku tega meseca končala z agitacijo za Proletarca po naselbinah Pennsylvanije, kjer je dosegla lepe uspehe. Toda v Pennsylvaniji je še veliko slovenskih delavcev, ki niso naročeni na Proletarca. Sodrugji in somišljeniki, agitirajte, da razširite ta list v vaših naselbinah tako kakor bi moral biti razširjen.

***

Kadar oglašate vaše društvo v listih svoji priredbo, skrbite, da bo poslalo oglas tudi v Proletarca. Proletarec je ne samo edini jugoslovanski socialistični list v Zd. državah, ampak v nekaterih naselbinah zelo razširjen in zasluži vpoštevanje.

***

Na sejah socialističnih klubov J. S. Z. se ne bi smelo nikdar pozabiti uvrstiti v dnevni red točke, pri kateri bi se razpravljalo o agitaciji za razširjenost Proletarca. Kar so bili v stanju napraviti sodrugji in sodruginje v Sheboyganu, v Chicagi, v naselbinah West Virginije, v nekaterih naselbinah Pennsylvanije itd. boste v stanju doseči tudi vi, ako se lotite dela. Mi bo-

ne imeli močno socialistično organizacijo, ako bomo razširili naše glasilo.

Ako vam dopuščajo sredstva, naročite Proletarca našim sorodnikom v Jugoslaviji. Naročnina za v stari kraj je \$3.50 za celo leto in \$2 za pol leta.

Ako še niste, prečitajte naš cenik knjig in si izberite tiste, ki vam najbolj ugajajo. Posezite tudi po angleških knjigah, ki jih imamo v zalogi. Priporočajte našim tovarišem ameriških delavcem, naj si jih naroče. Čene pri nas so iste, kakor v ameriških knjigarnah.

V spomladi prihodnje leto se bo vršil zbor J. S. Z. Idujmo, da bo ta zbor ob enem tudi manifestacija socialistične misli jugoslovenskega delavstva v Ameriki. In to bo, ako pridobimo do takrat Proletarcu dva tisoč novih naročnikov in J. S. Z. dva tisoč novih članov. Fincev ni mnogo več kakor je nas, toda imajo pet tisoč članov, socialistični dnevnik in mesečno revijo. Ker se ponašamo, da smo razredno zavedni in napredni, pokažimo to tudi v praksi.

Ako si spoznal, da je Proletarec vreden da se ga čita, piši upravništvu po potrebne listine in informacije ter postani aktiven delavec pri širjenju našega socialističnega glasila.

KNJIŽEVNI VESTNIK.

CRVENI KALENDAR 1924

Pravo je izišao iz štampe sa vrlo bogatim sadržajem. Ovime svraćamo već sada pažnju naših drugova u ciljoj zemlji, jer je nužno, da Crveni Kalendar istisne radničkih kuća sve druge kalendare. Dužnost je za naših drugova, da u tom pravcu porade, kako bi što bolje ovaj naš kalendar proširio u radničkim odovima.

Istodobno objavljujemo drugovima i našim kolporterima, da smo pred nekoliko dana dali u štampu znamenitu knjigu:

Friedrich Engels: Poreklo porodice, privatne svojine i države.

Ovo nesumnjivo najvažnije djelo iz znanstvene socijalističke literature treba svaki drug da pročita, jer će ga ona temeljito uvesti u osnove naučnog socijalizma. Za bolje i lakše razumijevanje ovog znanstvenog štiva napisao je drug *M. Kus Nikolajev* opširan predgovor tako, da je ona usljed toga svakome pristupačna.

Cijena "Crvenog Kalendara 1924" jest 15 dinara a Poreklo porodice" 30 dinara, i poštarina.

Narudžbu obavlja: Jugoslovenska socijalistička nakladna zadruga "Naša Snaga", Ilica 55. Zagreb, Jugoslavija.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsake drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako tretjo nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri socijalistični stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem upoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

Debsovi shodi po Illinoisu.

V zadnji volilni kampanji je sod. E. V. Debs govoril na shodih socialistične stranke v New Yorku, ki so se završili z velikim uspehom. V prihodnjih par tednih bo sod. Debs nastopil na številu shodov po Illinoisu. Na tej govorniški turi bo spremljal Debsa in vodil shode sodrug Snow, tajnik soc. stranke v Illinoisu.

EUGENE V. DEBS.

Prvi shod se bo vršil dne 25. novembra v Centraliji.

V Cantonu bo govoril dne 7. decembra zvečer.

V Galesburgu nastopi dne 9. decembra ob 2:30 popoldne.

V Peoriji bo govoril 10. decembra ob 8. zvečer v Orpheum Theatre. Sodrugi in simpatičarji socialističnega gibanja v teh mestih so na delu, da napravijo shode v vseh ozirih uspešne. V naslednjih tednih se bodo vršili po Illinoisu številni shodi, na katerih bodo nastopali drugi govorniki in organizatorji naše stranke. Zavedni slovenski delavci naj kooperirajo z drugimi sodrugi pri agitaciji za Debsove in druge shode, ki se bodo vršili pod avspicijo socialistične stranke. Socialistična stranka v Illinoisu ne sme zaostajati za drugimi aktivnimi organizacijami po raznih državah. Pustite brezplodno prerekanje drugim, kajti naloga socialističnega delavstva je, da pridobivajo nezavedne delavce v organizacijo in jih uče ter tako vsposablajo za socialistično delo. Kdor izvršuje te naloge, vrši resnično revolucionarno delo.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socijalistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako prvo nedeljo v mesecu po seji društva Prostomisleci, št. 87, SNPJ., v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — *Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.*

Sedanji družabni sistem produkcije in distribucije temelji na podlagi profita, in ker je profit, ga mora koncem konca nekdo plačati, ker ta ne obstoja iz nič. Plača ga delavski razred.

TAJNIKOM KLUBOV J. S. Z.

Tajniki in drugi odgovorni funkcionarji klubov J. S. Z. naj skrbe, da bo vsaka prireditelj naznanjena v Proletarcu. Poročajte tudi, kako je uspela. Glasilo J. S. Z. je ogledalo aktivnosti naših organizacij. To ogledalo pa ne more biti popolno, ako klubi ne obveščajo javnosti od časa do časa o svojem delu.

Nameravana debata.

V zadnji številki Proletarca sem objavil izjavo, da sem pripravljen debatirati z F. C. Novakom o načinih kako priti do enotne fronte naših razdvojenih moči, ter kdo je kriv da je delavstvo razdeljeno v razne male skupine mesto da je organizirano v orjaški, silni organizaciji, ki bi kontrolirala svet.

Istotako sem navedel moj naslov in sugestiral, da bi potom dopisovanja aranžirali datum debate, nakar bi se vse potrebno objavilo v Proletarcu in Delavski Sloveniji. Soc. in delavski klubi naj bi prevzeli posle dobiti dvorano, obvestiti občianstvo, in zdržavati red med debato.

Dne 9. novembra t. l. sem pa dobil pismo od s. Novaka, da je debata sklicana za v nedeljo zjutraj ob 9. uri. To je bilo sicer jako hitro in nekam natihoma narejeno, vendar sem se takoj odločil, da se debate udeležim — dasi ni lahko hoditi na svoje stroške in pri tem še tvegati dvomljivost udeležbe radi kratkega časa in neoglašanja. Dne 10. novembra (v soboto, en dan pred debato) sem prejel D. S., v kateri je bil opis konference soc. klubov v zapadni Pennsylvaniji, ter oglas za javno debato, na kateri govore zastopniki JSZ in Delavske stranke.

Čenjeni prijatelji, kovači enotne fronte v Milwaukee, Wis., osobito F. C. Novak, ki je spisal poročilo o poteku konference v Canonsburgu, Pa.:

Človek ki je bil navzoč na dotični konferenci in ki je pozneje čital vaše netolerantno poročilo, mora začutiti veliko majanje v fundamentih svojega blagega zaupanja v vašo iskrenost. Saj vendar ne mislite, da je enotna fronta navadna zakotna oštarija! S falsificiranjem in zavijanjem se za skupno delo prav nič ne doseže — in posebno z menoj se na ta način ne boste. V tistem poročilu je tudi zapisano, da je Novak povabil Ovna in Tavčarja na javno debato, ki se vrši 11. novembra v Milwaukee, Wis. O nobenem datumu ni bilo govora, toliko bi si pač lahko zapomnili s konference. Ravno zato sem jaz pisal v Proletarcu, da se ljudstvo zainteresira in da ve za datum debate zadosti zgodaj, da se lahko vsak udeleži. Vse tozadevno bi moralo biti urejeno potom obeh strank ter objavljeno s celim programom vred v obeh listih.

Nadalje je pisano v isti D. S. v oglasu za javno debato, da je "svoboda govora zajamčena vsakemu, ki se bo oglasil k besedi."

Jaz smatram debato kjer so določeni govorniki popolnoma za nekaj drugega, kot pa prosto za vse diskuzijo. Udeleženci bi smatrali v smislu oglasa, da se lahko prijavijo za besedo kadarkoli, kar bi izpremenilo debato v navadni diskuzijski sestanek. To pa ni bil smisel naših dogovorov na konferenci, niti moje zadnje objave v Proletarcu.

Toda vse druge nepravilnosti bi človek še pregledal, in kot sem zgoraj omenil, udeležil bi se bil enostranske debato-diskuzije, ako bi bilo poročilo s canonsburške konference pravilno in pošteno. Ne zamerite, toda človek res izgubi zaupanje v "časno besedo", če se skuša ob prvem sestanku namenoma napačno tolmačiti njegovo delovanje. Sicer pa prečitajte mojo objavo v prejšnjem Proletarcu, korespondirajte z menoj, da skupno določimo datum in vse potrebno glede debate, in celoten program objavimo v naših glasilih.

Frank S. Tauchar.

Socialistična agitacija po zapadnih državah.

Sodrug Emil Herman iz države Washington je bil meseca oktobra na agitaciji za socialistično stranko po Montani, sodrug George F. Hibner se pa nahaja na organizacijski turi po Oregonu in Washingtonu. Socialisti v državi Idaho nabirajo podpise na petičih da si pribore zopet mesto na glasovnici kot stranka. Predno morejo postaviti kandidate, morajo nabrat 6,000 podpisov. Tozadevni zakoni v Idahi so zelo strogi, ker so prikrojeni v prilog kapitalističnim strankam. Ampak sodrugi v Idahi se ne strašijo truda in so prepričani, da bodo priborili socialistični stranki njeno prejšnje mesto.

To je en slučaj, ki dokazuje, kako lahko je razbit delavsko organizacijo in kako težko jo je potem organizirati z nova. Razni krenki so pod krinko komunizma razbili socialistične organizacije po zapadnih državah, toda zgradili niso ničesar svojega, ravnoma male sektaške klube, v katerih so se prerekali o "etično pravih" taktikah in podobnih rečeh.

Farmarska-delavska stranka, ki je bila l. 1920 v državi Washington precej jaka, je razpadla; njen ostanki so iskali rešitve v "federativni" farmarski-delavski stranki, ki so jo dne 3. julija t. l. ustanovili pristaši Workers' Party. Ampak tudi nova kombinacija starih struje nima nobene moči. Ni čuda, da se po taki konfuziji, ki so jo največ povzročili ekstremisti zmehšanih pojmov, delavstvo vrača v socialistično stranko.

Emil Herman poroča, da je organizacijska kampanja po zapadnih državah v polnem teku, in da je socialistična stranka v stanju poseči prihodnje leto v volilni boj v vseh zapadnih državah.

Socialistični glasovi v New Yorku so se od l. 1922 pomnožili za 55%.

Sodrug Jacob Panken, kandidat za sodnika, je dobil v petih newyorških okrajih pri volitvah dne 6. novembra 97,116 glasov ali 35,107 glasov več, kakor jih je dobil v istih okrajih socialistični kandidat za guvernerja pri volitvah l. 1922.

Pri aldermanskih volitvah dne 6. novembra t. l. je dobila socialistična stranka v New Yorku nad 18% od skupnega števila oddanih glasov. V enih okrajih se kapitalistične stranke združile proti socialistom in postavile skupne kandidate. Ako bi imelo mesto New York proporcni volilni sistem, bi imeli socialisti v mestnem svetu deset odstotkov aldermanov. Tako pa so brez zastopstva, in če ga delavci hočejo imeti, morajo oddati za svoje kandidate ne samo deset odstotkov, ampak večino glasov. Če izgubljajo stavke, naj se nikar ne pritožujejo, da jih kdo "prodaja". Ko bi ta nezavedna masa imela količkaj zdravega razuma, bi zapopadla, da se sama prodaja.

SODRUGI V JUGOSLAVIJI O PROLETARCU.

Iz starega kraja nam piše eden dobro znanih sodrugov, da je Proletarec najboljši jugoslovanski socialistični list, in kar se tiče urejevanja, najboljši izmed vseh slovenskih delavskih listov. Naročajte "Proletarca" svojcem in prijateljem v Jugoslaviji.

Zavijanje in izbegavanje mesto pojasnjevanja.

Mr. F. Novak ima navado, da govori o osebnih napadih, gnusnih bojih, neznačajnih itd., kadar bi imel pojasnjevati. Vse te grehe očita Proletarcu.

Ko je bila Slovenija "kupljena" (Novakov izraz), je pričela z napadi. Ako je Mr. F. Novak pozabil, kaj je pisal v prvi in v naslednjih izdajah potem ko je bila "Slovenija" kupljena, naj se potruži pregledati vse izdaje nazaj. Našel bo v njih toliko psokv, da bi lahko zapolnil celo knjigo z njimi.

"Gospodje, vi se zavedate, da zastopate mrtvo stvar," pravi g. F. Novak. Socialisti pa, četudi so "mrtva stvar", uganjajo nezasišne "lumparije". Reakcija so posadili v sedlo, vojne in fašizme so povzročili, delavce prodajajo na debelo in drobno po nizkih in visokih cenah, s par besedami rečeno, na svetu ni večjih lumpov, kakor so socialisti, če je verjeti Novakom pri "S.". Fisherju, ki je njen bos, in župniku pri sv. Štefanu. Kljub temu je nam g. F. Novak "ponujal potem, ko je bila Slovenija kupljena, bratsko roko", mi pa smo mu (po njegovem zatrdilu) "plunili po naši stari gentlemanski maniri v obraz." Čemu pa podajati roko ljudem, če jih poznate po "starih gentlemanskih manirah"? Čemu ponujati roko ljudem, ki so prodali Trst, Primorje, del Kranjske in "se plazili po trebuhih pred buržoazijo"?

Ej, prijatelj, 'Slovenija' ni bila "kupljena" zato da nam bi podala roko", in Vam je to znano, ker ste "posredovali pri kupčiji"! Če bi se šlo za podajanje roke, bi ne bilo kupčije, katero ste izvršili.

\$68,000 denarja "smo zapravili", pravi g. F. Novak. Taktiko nemške "socialdemokračke" stranke naj pojasnimo naj, zakaj Cankova vlada prenaša komuniste, zakaj "je dala vlada vse dome in tiskarne komunistov socialdemokrački stranki" in tako naprej. Vse to pojasnujemo, in še marsikaj drugega.

G. F. Novak se po nepotrebnem razburja. Njega kot osebo nihče ne napada, kar pa se tiče osebnih napadov, so njegova "delikatosa".

V izdaji D. S. z dne 8. novembra je napisal odprto pismo uredništvu Proletarca. Vsemu "članku" se poma, da ga je pisal v razburjenju. Zatrjuje, da je "kot priprost delavec ohranil svoje prepričanje". Kaj pa je to "priprost delavec"? Ali so tudi nepriprosti delavci? "Zakaj kričite, da je bila Slovenija reakcionaren list?" vprašuje F. Novak v svojem odprtem pismu. To nihče ne "kriči". Proletarec je samo citiral *vaše priznanje*, priobčeno v izdaji vašega lista z dne 10. oktobra, v katerem ste dobesedno zapisali: "In če je stranka dala \$3,000 za list ona je to napravila zaradi tega, da ta eni strani zmanjša število reakcionarnih listov..."

V omenjenem odprtem pismu pa piše G. Novak naslednje:

"... Tisti čas je bila stavljena "Sloveniji" ponudba, da priobčuje članke protidelavske organizacije, katero so tvorili tukajšnji velekapitalisti pod imenom "American Educational League". Samo za prvi del člankov je ponujalo 800 dolarjev. Skupno je bilo na razpolago \$75,000 za razširjenje 'izobrazbe'. Vidite gospodje, v istem času je bila 'Slovenija' kupljena. Ako bo potreba, sem pripravljen predložiti pisane ali ustne izjave osebe, ki je stavila po naročilu imenovane organizacije dotično ponudbo..."

S tem hoče F. Novak povedati, da ako bi bila Slovenija reakcionaren list, bi se polakomnila tistih \$800, od česar njen lastnik Veranič in kdor je že bil z njim

v kompaniji, bi jih bil vzel. Novak pa je pozabil povedati, da je "Slovenija" priobčevala take "izobraževalne" članke od neke kapitalistične "izobraževalne" institucije. Veranič bi jih najbrž še priobčeval, pa mu je pretila nevarnost, da bo izgubil vse naročnike razun katoliških v Minnesoti in v Michiganu, ki so željni take izobrazbe. Če pa bi Veranič mogel dobiti za priobčevanje dotičnih člankov štiri tisoč mesto \$800, bi se ne pomišljal dolgo, komu bo prodal svoj list. Vidite, take "educational" lige ponujajo stotake tistim listom, o katerih vedo, da niso radikalni.

V istem odgovoru piše: "Predno je bila Slovenija prodana, so se vršila pogajanja z dvema osebama za nakup. Tisti čas so mi stavili hrvatski sodrugji ponudbo, da bi prevzel uredništvo časopisa, katerega mislijo pričeti izdajati v slovenskem jeziku; razumi se ne oni, pač pa sekcija. Po večmesečnih posvetovanjih so na podlagi mojih poročil in računov prišli do zaključka, da bi stalo tako podvzetje najmanj \$5,000 in še potem bi ne bila podlaga časopisa trdna..."

Pogajanja so se vršila torej več mesecev. Slovenija je imela dva kupca, ki sta ponujala za list \$3,000, potem kapitaliste, ki so ponujali za priobčevanje svojih člankov \$800, in Hrvate, ki so dali toliko, "kolikor so ponujali privatni kupci".

Verjamemo, da pretresanje te afere v javnosti g. Novaku ni ljubo. Naj se pritoži Cvetkovu, ki jo je razkril in jo nazval umazana kupčija.

G. Novak še sedaj ni povedal, kdo sta bila tista privatnika, ki sta ponujala za Slovenijo tri tisoč dolarjev, niti ne, če je postal "komunist" že potem, ko so se vršila "večmesečna pogajanja" za nakup lista.

G. F. Novak pravi, da ni spisal odgovorov, "ki so bili priobčeni v zadnjih številkah D. S., in sicer iz enostavnega vzroka, ker se mu tak boj gnusi." Mi pa smo ga kajpada povzročili. Iz tega njegovega stavka bi človek sklepal, da se mu tudi odgovori v D. S. gnusijo, ki jih piše njegov kolega.

Zadevo bi radi zakrili s "pozivi na debato", z Nosketti, Scheidemanni, Hilferdingi in drugimi "izdajalci v delavskem razredu". Pa ne bo šlo. Kar se tiče izdajalcev, vam ni treba hoditi v Nemčijo, ampak imejte na umu, da ste jih vi imeli med ustanovitelji, ki so bili ne samo izdajalci, ampak plačani agentje justičnega departamenta. Saj se še spominjate tistih imen, ali ne?

Tudi naiven je g. Novak, ko vprašuje: Ali hočete, da vam zapojemo pesem o milwauških socialističnih delegatih, ki so lepo pomagali vreči iz dvorane Dunna?"

Ali ne bi bila ravno tako lepa tale reč: "Ali hočete, da vam zapojemo pesem, kako so vaši sodrugji izključili svoja sodruga Cvetkova in Kutuzoviča ter Salutskija?" Mar se ne vrši v vaših vrstah smešen boj ravno radi tega, ker drug drugega izključujete?

Mi smo šufti in podli značaji, pravi g. Novak, ki ima seveda zelo gentlemanske manire. Ko pa bo treba pojasnjevati, bo pa zopet plakal v odprtem pismu in se pritoževal, da ga "napadamo".

Ker se je razburil, je pozabil pojasniti stvar, ki bo morala biti pojasnjena. Čim prej prizadeti to store, toliko prej bo javnost na jasnem, v koliko je resnice na trditvah "Novega Svijeta". Torej, ali ste pripravljeni opisati natančen potek kupčije, potem katere je prišel list v roke sedanjim lastnikom? Zakaj ne poveste, kdo sta bila dotičnika, ki sta ponujala za list toliko kolikor je dal Ziničev odbor pod firmo "izobraževalnega kluba"? Vidite, dobro bi bilo, da delavstvo izve, če ni bila

dotična ponudba samo navidezna. Istotako bi bilo dobro, da slovensko delavstvo izve, kako se menjajo s kupčijami tudi prepričanja. Ostala vprašanja so priobčena v 842. številki Proletarca. Prečitajte jih še enkrat, pa odgovorite stvarno, ne s psovki in zavijanji ter prikrievanji.

Kapitalistične stranke v New Yorku se združujejo proti socialistom.

Kadar preti kapitalističnim strankam nevarnost da jih socialisti porazijo, tedaj priznajo, da med njimi, to je med republikanci in demokrati ni nobene razlike, pa postavijo skupne kandidate v boju proti socialistom. V 50. aldermanskem distriktu v Brooklynu (New York) so se vršile dne 6. nov. dopolnilne volitve. Socialistični kandidat za aldermana sodrug Shiplacoff je dobil 4,117 glasov, Frank, kandidat republikanske in demokratske stranke pa 6,118 glasov. Njegova večina znaša 2,001 glas. Ako bi kapitalistične stranke ne imele skupnega kandidata, bi bil Shiplacoff izvoljen. Iz tega sledi, da mora delavstvo delati, da dobi večino nad vsemi kapitalističnimi strankami. V istem distriktu je dobil socialistični kandidat za poslanca v newyorški legislaturi 4,305 glasov, kandidat republikancev in demokratov pa 6,002 glasov. Socialistični glasovi v drugih volilnih okrajih mesta New York so se zelo pomnožili, toda zmagali niso v nobenem okraju; v nekaterih okrajih so bili poraženi z zelo majhno večino.

Newyorška socialistična organizacija bo nadaljevala z intenzivno kampanjo, ki jo je pričela med volitvami, ker se newyorški sodrugi zavedajo, da bodo v stanju zmagovati v bodočih bojih le, ako bodo imeli v vseh okrajih jake organizacije. V kratkem prično izdajati tednik, ki bo posvečen izključno socialistični propagandi in vzgoji. Tudi dnevnik "The New York Leader", ki ga lastujejo radikalne unije in soc. organizacija, agitira za našo stranko in priobčuje vse vesti o strankinih aktivnostih v New Yorku in drugih krajih dežele.

Praznoverje pri Zulukafrih.

V neciviliziranih deželah imajo čarovniki še jako velik vpliv na prebivalstvo katero jih spoštuje kot nekaka nadnaravna bitja ali napol bogove. V Indiji s strahom spoštujejo prebivalci fakirje kot nadljudi iz višjega razreda, in nevedneži so polni praznoverja o moči fakirjev. V deželi Zulukafrov in drugih deželah Afrike imajo obije ali "zdravnike-čarovnike", ki delajo čudeže, in je prebivalstvo kar zaljubljeno v njihovo početje v katerem vedno vidijo kak čudež in delo, kakršnega navadni ljudje ne zmorejo.

Kakor fakirji in obiji, tako se "zdravniki-čarovniki" pogosto poslužujejo raznih goljufij, s katerimi drže prebivalce v temi. Čeprav so njih čarovnije včasih čisto proste in se nikakor ne morejo primerjati s "čarovnijami" svetih mož v Hindu, vendar te čudeže izvajajo precej popolno, da s tem očarajo domačine in so se morali njih izvajanjem čuditi tudi Američani in drugi Evropejci, ki so jih videli pri takem početju.

Sledeča prigodba je izmed številnih malo avteničnih pripovedk iz Južne Afrike, ki pokazuje kako se dogajajo "čudeži" in kako znajo razni obiji slepiti svoje oboževalce z njimi.

Malo več kot pred trideseti leti je šla skupina Angležev in Američanov na lov v sosesčino dežele Zulukafrov. Na svojem potovanju so se ustavili v selu domačih prebivalcev, med katerimi je bil sveti mož "čarovni zdravnik", ki je na prigovarjanje enega izmed potnikov pokazal svojo čarovniško moč.

Šel je k bregu ozke in plitke reke in vzel poleno, ga položil v vodo. Poleno se je pričelo pomakati po strugi s tekočo vodo, a je obstalo na povelju čarovnika in stalo dokler je čarovnik velel. Nato je pričelo poleno plavati po strugi proti toku reke in se zopet ustavilo, ko je čarovnik zaukazal. Očividno je bilo poleno začarano in voda ga v svojem teku ni mogla premakniti, dokler je v njega gledal čarovni "zdravnik". Čarovnik je stal na bregu in poleno se je premikalo, kakor mu je velel: ko je ukazal polenu k bregu reke se je pomaknilo. Pobral ga je in izročil enemu gledalcev. Skrbno preiskavo so izvedli na polenu, če se ga ne drži kaka vrv ali lepilo, toda ničesar niso mogli najti.

Američan, ki je pregovoril "čarovnika", naj ga pokazati svoj "čudež", je pa zaslužil, da bi ga imel še za večjega čarovnika", kajti znal je pridobiti zaupnost obija in tako izvedel za vso tajnost čudežnega premikanja polena po vodi. Kolikor je izvedel od "zdravnika-čarovnika", je to prevara, ki se je pogosto poslužujejo tudi drugi čarovniki, a obenemu čisto enostavna prevara.

Malo poleno, ki si ga je izbral "čarovnik" na bregu reke, ni bilo pobrano kar tjavendan. Skrbno je bilo položeno na breg že prej, da je bilo za vsak slučaj vedno pri rokah. K polenu sta bili pritrjeni dve dolgi kakor struna tanki travi, skoraj take barve kakor je voda v plitvi reki. Travi je tok zanesel preko reke in drugi konec je bil ob obrežju, kjer je čepel sporazumljenec "čarovnika", zakrit med peresi tropičnih rastlin. Poleno samo je zanesla voda proti sredini reke. Po reki je teklo tako dolgo, dokler ni sporazumljenec onostran obrežja potegnil napeto travo, tedaj pa je začelo poleno plavati proti toku. Napeljene so bile le druge dolge trave, ki so pa povzročale, da je na povelje "čarovnika" smuknilo poleno pod vodo in po zneje zopet na dan. Vse se je vršilo s sporazumljenec onega onostran reke. Tanke trave so bile skrbne pritrjene ob eno samo katera je bila pritrjena ob poleno. Tako čarovniku ni bilo treba storiti drugega kot pri jemanju polena iz vode odščipniti travo.

Čarovnik je istega dne še enkrat pokazal svoj "čudež", ko so bili navzoči tudi domačini, ki so kar trepetali ob čudnem pojavu. Od premikanja polena je namreč "čarovnik-zdravnik" napovedal želje duhov in vse, kar morajo prebivalci storiti, da se jim bo dobro godilo. "Čarovnik" je imel v tem svoj zaslužek. Američan je povedal tudi drugim tajnost, ki jo je dal "čarovnik", in vsi navzoči lovci so skrbno gledali, če bi mogli kaj opaziti. Vsaka trava je bila v vodi nevidna.

Čudež kot je ta, kaže, kako lahko je prevariti nevedne ljudi. Na enak način delajo čudeže tudi fakirji v Hinduju, s čemur izkoriščajo razni "čarovniki" in sveti možje nevedno ljudstvo. Enostavne goljufije, ki jim ni bilo mogoče priti do dna, so že pogosto povzročile da so nastale razne verske sekte, goljufi "čarovniki" pa njih poglavarji.

Namesto stare meščanske družbe s svojimi razredi in razrednimi nasprotji stopi asocijacija, v kateri je svoboden razvoj vsakega pogoj svobodnemu razvoju vseh. (K. Marx, "Komunistični manifest".)

AGITATORJI NA DELU.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Frances A. Tauchar, z agitacije v Pa.	44
Anton Žagar, Sheboygan, Wis.	9
Fr. Ludvik, Cleveland, O.	2
Lucas Butja, Moon Run, Pa.	1
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	1
Lucas Groser, Nokomis, Ill.	1
Jernej Kokelj, Canonsburg, Pa.	5
J. Krebelj, Cleveland, O.	5
John Pirih, Slovan, Pa.	1
Jacob Kunstelj, Ely, Minn.	1
Jos. Kocian, Brooklyn, N. Y.	2
Kristina Omahne, Clinton, Ind.	1
Anton Zornik, Herminie, Pa.	1
Mike Primožič, Library, Pa.	1

Cenjenemu občinstvu v Clevelandu

naznanjam, da bom odprl
dne 10. nov. 1923

ново urejeno domačo pekarijo

v S. N. Domu na 6413 St. Clair Ave.

Pekel bom mnogovrstno, okusno
pecivo kot kruh, pogače, biškote, pašte-
te ("paje") in druge slaščice. Jemal
bom naročila za izvrstne domače poti-
ce in pogače za godove, svatbe in dru-
ge prilike.

Se toplo priporočam za obilen obisk.

Vaš

JOHN BRADAČ, lastnik.

VABILO

— NA —

KONCERT

ki ga priredi

PEVSKI ZBOR "ZARJA"

(odsek soc. kluba št. 27)

v Božeglavovi dvorani

6006 St. Clair Ave.,
CLEVELAND, O.,

dne 25. novembra
ob 7:30 zvečer.

PROGRAM

Lastovke, poje mešan zbor.

Dijaška, poje moški zbor.

Ženski dvospev.

"Oj dekle kajs' tak žalostna...", četverospev.

V saneh, mešan zbor.

Na morju, poje moški zbor.

10 minut odmora.

"Ej tedaj...", mešan zbor.

Zdravica, moški zbor.

"Kaj ne bila bi vesela", ženski zbor.

Solospev, poje Louis Belly.

Svoboda, poje moški zbor.

Gorenjski slavček, mešan zbor.

Po koncertu bo ples in!
prosta zabava.

Koncert obeta veliko duševnega užitka in raz-
vedrila. Udeležite se ga in ne bo vam žal.

KONVENČNI FOND J. S. Z.

V mesecu septembru so vplačali v konvenčni fond J. S. Z. sledeče vsote:

Štev. kluba in kraj.	Vsota.
220—Bon Air, Pa.	\$ 1.40
157—Gross, Kans.	.10
10—Forest City, Pa.	1.30
128—Nokomis, Ill.	1.90
27—Cleveland, Ohio	3.80
228—Pursglove, Pa.	2.40
69—Herminie, Pa.	2.20
235—Sheboygan, Wis.	1.80
182—Meadowlands, Pa.	2.20
47—Springfield, Ill.	1.10
213—Carlinville, Ill.	2.60
230—Library, Pa.	1.20
167—Southview, Pa.	1.40
50—Virden, Ill.	.40
114—Detroit, Mich.	3.40
218—Luzerne, Pa.	.90
1—Chicago, Ill.	4.10
238—Universal, Ind.	2.10
181—Lloydell, Pa.	2.20
233—Renton, Pa.	2.80
13—Sygan, Pa.	2.90
2—Glencoe, O.	1.05
Skupaj	\$43.25

Tajništvo J. S. Z.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ." so vplačala društva in socialistični klubi v mesecu oktobru kakor sledi:

Tek. šte. društva kraj	Vsota
113-449 SNPJ, Cicero, Ill.	\$ 1.50
48- 87 SNPJ, Herminie, Pa.	4.50
71- 1 SNPJ, Chicago, Ill.	2.00
77- 36 SNPJ, Willock, Pa.	4.50
80-121 SNPJ, Detroit, Mich.	6.00
14-209 SNPJ, Nokomis, Ill.	2.00
12- 74 SNPJ, Virden, Ill.	1.00
84-114 SNPJ, Roundup, Mont.	1.10
44-362 SNPJ, Carlinville, Ill.	4.00
103- 9 SNPJ, Pittsburgh, Kans.	3.00
29-119 SSPZ, Kenilworth, Utah	1.00
82-178 SNPJ, Cleveland, O.	2.00
15-329 SNPJ, Large, Pa.	1.00
36-156 SNPJ, Muddy, Ill.	1.00
38-120 SNPJ, Gallup, N. Mex.	2.20
110-447 SNPJ, Nanticoke, Pa.	2.00
<i>Klubi J. S. Z.:</i>	
1 Chicago, Ill.	2.50
181 Lloydell, Pa.	1.00
69 Herminie, Pa.	1.00
Skupaj	\$43.20

Tajništvo J. S. Z.

Prečitajte naš cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

**Največja zaloga
boljših književnih
del.**

LOUIS KVEDER

(200 Walsh Bldg.)

**434 Diamond St.,
PITTSBURGH, PA.**

Izdelujem pooblastila, kupne in darovalne pogodbe, teste in vesa v notarski posel spadajoča dela.

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in investirajo razumno v

KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski
banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitek

\$ 1,250,000.00

Pod vladnim in državnim nadzorstvom in Chicago Clearing House Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke za vse prekomorske črte v Jugoslavijo in nazaj. Izdelujemo svedočebe (affidavits) za naseljence ter pošiljamo denar v staro domovino najhitreje in najceneje.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

MAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in ertic, broširana....	.65	BENESKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana	.75	MLEKARSTVO, s črticami o živi- noreji s slikami	.75
MAJNA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana	.75	CARLJEVA ZENITEV-TRIJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, brošira- na	.35	NARODNOSPORSKI ESE- JI	.35
MAJALOL (Ivan Molek), pe- vest, 304 strani, vezana v plat- no	1.75	DIVJI LOVEC, (F. S. Finžgar), igra s petjem v 4 dejanjih	.50	NAS JEZIK, (Dr. J. Glonar), ve- zana	.45
MAŠEKO, povest, broširana....	.45	DNEVNIK, veseloigra v 2 de- janjih	.30	NAS SADAŠNJI USTAVNI PO- LOZAJ	.75
MAPIŠKI TINE GRAMONTOVE, (Vl. Levstik), vezana	1.00	GAUDEAMUS, komedija v 4 dej. GOSPA Z MORJA, (Henrik Ib- sen), igra v petih dejanjih, bro- širana	.60	O KONSUMNIH DRUSTVIH....	.10
MAŠEKO IZ DOLINE SENTFLOR- JANSKE, (Ivan Cankar), veza- na	1.25	KASIJA, drama v 3 dejanjih ...	.75	O KULTURNEM POMENU SLO- VENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana...	.40
MAŠEKO ZLATO, (Aug. Lenona), zgodovinska povest iz XVI. stoletja, vezana	1.20	JULIJ CEZAR, (Wm. Shakes- peare), vezana	.75	OSNUTEK SLOV. NAR. GOSPO- DARSTVA	.50
MAŠEKO IN KONEC GOSPODI- NE PAVLE, (I. Zorec), broši- rana	.40	MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana	.75	POGLAD V NOVI SVET.....	.10
MAŠEKOVA HČI, povest, bro- širana	.65	NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	.35	POLITIČNO ŽIVLJENJE SLO- VENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), broširana 75c, vezana	1.00
MAŠEKOVA NASE KOPENELE, (Bado Murnik), broširana ..	.30	NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), Igra v treh dejanjih, bro- širana	.35	POSTREZBA BOLNIKOM, s sli- kami	.35
MAŠEKOVA PISATELJI:		OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana	.75	PRAVO IN REVOLUCIJA, (L. Pitamic)	.35
MAŠEKOVA IVAN TAVČAR, zbrani spisi, IV. sv., vezana	2.00	RAZVALINA ŽIVLJENJA, (F. S. Finžgar), drama v 3 dej.	.75	PSIHONE MOTNJE NA ALKO- HOLSKI PODLAGI (Ivan Robida, vezana	1.15
MAŠEKOVA LEVSTIK, zbrani spisi, ve- zana	2.00	ROMANTICNE DUSE, (Ivan Cankar), drama v treh de- janjih, vezana	.35	RASTLINSTVO NASIH ALP, (F. Seidl)	.95
MAŠEKOVA ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	1.25	ROSSUM'S UNIVERSAL RO- BOTS, drama s predigro v 3 de- janjih	.50	RAZVOJ SOCIALIZMA od utopi- je do znanosti, (Friderik En- gels, prevel M. Žagar)	.35
MAŠEKOVA JURČIČ, zbrani spisi, I. sv., vezana	1.75	SEN KRESNE NOCI, (Wm. Shakespeare), vezana	.75	REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana	.45
MAŠEKOVA II. sv. vezan	1.50	UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejan- ke, broširana, 75c; vezana ..	1.00	SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00
MAŠEKOVA III. sv. vezan	1.50	ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLI- TICNI IN GOSPODARSKO SO- CIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROSURE.		SMERNICE NOVEGA ŽIVLJE- NJA, (Dr. K. Ozvald), broši- rana	.50
MAŠEKOVA IV. sv. vezan	1.25	ALI JE RELIGIJA PRENEHA- LA FUNKCIONIRATI? De- bata	.30	SPOL-LJUBEZEN-MATERIN- STVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba	.40
MAŠEKOVA V. sv. vezan	1.00	ANGLESKO-SLOVENSKI BE- SEDNJAK. (Dr. J. F. Kera)..	5.00	SRBSKA POČETNICA, (J. T.)... SPRETNJA KUCHARICA, brošira- na, \$1.00, vezana	1.25
MAŠEKOVA VI. sv. vezan	1.00	DEMOKRATIZEM IN ZEN- STVO, (Alojzija Štebi)	.10	SVETOVNA VOJNA IN ODGO- VORNOST SOCIALIZMA, E. K.), broširana	.50
PESMI IN POEZIJE.		GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Šarabon), vezana	1.25	USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike	.10
MAŠEKOVA MAJLI (Jean de la Fontaine, iz francoščine prevel I. Hribar) vezana	1.00	JUGOSLAVIJA, (A. Melik), zam- ljepisni pregled	1.00	VARNJA KUCHARICA, (Marija Remec), vezana	1.00
MAŠEKOVA GLADA POTA, (Oton Zupandič), pesmi, trda vezba	.75	KATOLISKA CERKEV IN SO- CIALIZEM	.25	V NOVO DEZELO, (E. K.) broširana	.25
MAŠEKOVA MODERNA FRANCOŠKA LIRI- KA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90	KDO UNIČUJE PROIZVAJA- NJE V MALEM	.20	VOLJA IN DEJANJE, (psiholo- gična analiza)	.25
MAŠEKOVA PESMI ŽIVLJENJA (Fran Al- brecht), trda vezba	.50	KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik En- gels)	.30	PAJRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	.10
MAŠEKOVA PESMIJE, (Fran Levstik), vezana MAŠEKOVA POKREŠKE POTI, (Janko Gla- ser), broširana	.90	KRATKA SRBSKA GRAMA- TIKA, (Dr. Josip Mezešej)	.25	ZAKON BIOGENEZEJE, (J. He- ward Moore, prevel I. M.)	1.50
MAŠEKOVA PESNIJE, (Ivan Albrecht), bro- širana	.45	KRATKA ZGODOVINA SLO- VENCEV, HRVATOV IN SR- BOV, (Matija Pirc)	.40	ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)	.50
MAŠEKOVA PET LET SLOVENSKE LIRI- KE od Vodnika do moderne, (C. Kolar), vezana	1.20	MATERINSKA POMOČ, zdrave- mu in bolnemu dojenčku, s sli- kami	.75	ZBIRKA RUDARSKIH IN FU- ZIŠKIH IZRAZOV, (J. Bez- laj)	.30
MAŠEKOVA RUP IZ JUDEJE, (J. S. Ma- dar), vezana	1.10	MISELNI RAZVOJ EVROPSKE- GA ČLOVEŠTVA, (Fran Drti- na), vezana	2.00	ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravlje- nju, letnik 1921, broširana \$1., trdo vezana	1.50
MAŠEKOVA SLOVENSKA NARODNA LIRI- KA, poezije, broširana	.65			ZDRAVJE, jan., feb., marc, april in majaška izdaja letnika 1922, vsaka po	.10
MAŠEKOVA SENCE IN SENCE, (Ante De- beljak), broširana	.50			ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBLJI (Fran Erjavec)	.25
MAŠEKOVA SVETEMU NARODU, Valentin Vaškarič, broširana	.25				
MAŠEKOVA SREBNE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba	.50				
MAŠEKOVA SROVLJE, (Tone Seliškar), narodne pesmi, broširana vezana	.75				
MAŠEKOVA SIBERIA, (Voje- nar Mole), vezana	1.25				
MAŠEKOVA SREBNE VIDOVE, (Oton Zu- pandič), pesnitve, broširana....	.40				
IGRE					
MAŠEKOVA SIBERIA, (Leonid Andrejev), vezana	.50				

ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) trije zvezki, broširani, I. zv. 85c; II. zv. 75c; III. zv. 65c. Vsi trije zvezki 541 str. 2.25

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR,

letnik 1916, vezan	40
letnik 1917, vezan	50
letnik 1919, vezan	50
letnik 1920, vezan	65
letnik 1921, broširan	50
letnik 1922, vezan	75
letnik 1922, broširan	50
letnik 1923, vezan	75

CANKARJEVA SLIKA za dopisnicah, 2 za 5c. . . . . (Imamo jih dvoje vrste.)

DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka)	.10
KRES, revija, 1. 1922, št. 9-10.	.25
KRES, revija, 1. 1922, št. 11-12.	.25
KRES, kulturni mesečnik, 1. 1923, št. 2-3-4	.40

NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DEŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DEŽAV 40

O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški) 10

PROLETAREC, vezani letniki, 1919, 1921 in 1922, vsaki 5.00

TRIJE LABODJE, ilustrirana revija 25

ANGLEŠKE KNJIGE.

ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana	.60
ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane	5.00
ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana	1.50

BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana 1.20

"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno 1.20

END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana 60

EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana 60

EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana 60

IOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana 1.25

GOOSE-STEP, (Upton Sinclair). Studija ameriškega visokošolstva nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana 2.00

IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrow), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba 1.25

JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz chicaskih klavnic 1.20

KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana 60

KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba 1.20

LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana 60

LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana 60

OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani 5.00

PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Domači zdravnik, vezana 2.00

REPUBLIC OF PLATO, vezana 1.20

RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana 60

ROBERTS RULES OF ORLEANS, vezana 60

SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana 1.20

SCIENCE AND REVOLUTION, Ernest Unterman, vezana 60

SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana 60

STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERNATURALISM, (A. M. Lewis), vezana 60

THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba 1.20

THE DREAM OF DEBS, (Jack London) 60

THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese 1.20

THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno 1.20

100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota 1.20

VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana 60

THOUGHTS OF A FOOL, (Evelyn Gladys), vezana 1.20

Naročilom priložite poštni ali presni money order, ček ali gotovina. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

Vse knjige pošiljamo poštne pošto. Klubom in čitalnicam, pri večjih naročilih liberalen popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC

3639 W. 26th Street,

Chicago, Ill.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Združenje dveh znanih bank.

Direktorji Kaspar državne banke in American državne banke so se odločili, da združijo obe banki v eno. S tem združenjem postane največja bančna institucija izven trgovskega dela mesta.

Mr. Otto Kaspar ostane še nadaljni predsednik in Mr. J. F. Stepina postane prvi podpredsednik.

Vzrok prehladov.

Fridtjof Nansen, slavni norveški raziskovalec v vernegega tečaja, je imel sledečo skušnjo: Člani njegove ekspedicije so bili prosti prehladov v kljub neznanju nizki temperaturi daljnega severa, toda prehladi in kašelj so se pojavili med mnogimi njegovimi člani na njih povratku, ko so se ustavili v nekem gosto obdobju denem pristanišču. Ta skušnja sugestira, da izpostavljanje mrzlemu in vlažnemu vremenu, mokre noge, sedenje na prepihu ali prehitro uhlajenje vročega telesa še ni dovolj zadosten vzrok za prehlade. Sezonski čaj, okužljivost in lokalni ter splošni znaki z vročinsko sugestirajo, da je nalezljivost pravi vzrok. Najboljši razloga za to je najbrž nek še nepoznan organski strup. Trinerjevo zdravilno grenko vino je zelo koristno zdravilo za preprečevanje nalezljivosti. Telo, ki ni zaprto, se lahko upira nevarnim infekcijam. Trinerjevo zdravilno grenko vino pospeši, da čreva regularno delujejo, kar je najboljša pomoč pri nastavljanju proti napadom bolezni. In če se pojavi kašelj, potem vzemite takoj Trinerjev Cough Sedative. Vaš lekarnar ali trgovec z zdravili ima v zalogi zdravila in preparacije, ki jih izdeluje Joseph Triner Company, 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill., ali jih lahko za vas hitro dobi. (Advertisement)